

37. Westin C. Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism. Migration Information Source [Electronic resource] / C. Westin. – Mode of access: [www.migrationinformation.org/usfocus/print.cfm?ID=406](http://www.migrationinformation.org/usfocus/print.cfm?ID=406). – Title from the screen.
38. Wikan U. Generous Betrayal. Politics of Culture in the New Europe / U. Wikan. – Chicago : Chicago University Press, 2002. – 308 p.
39. Zimmermann K. European Migration. What Do We Know? / K. Zimmermann. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 680 p.

*D. Golota, K. Maltseva*

## IMMIGRATION POLICY OF INTEGRATION IN DENMARK, NORWAY AND SWEDEN: GOALS, RESULTS AND TENDENCIES

*In this article we attempt to aggregate the results of contemporary research on migration and Scandinavian welfare state. We begin by reviewing the shifts in conceptualization of migration and contextualizing the migration process in Scandinavian history in country-by-country analysis focusing on Sweden, Norway and Denmark. Then we lay out major problematic junctures in literature on migration, explain the mutual influence of the factors involved in the process (mobility, welfare, public discourses on societal values, equality, human rights and the problems immigrants face) and emphasize their importance for the development of a general migration theory. We offer an overview of how these issues are resolved (or fail to be resolved) by policy makers or in institutional practices of different Scandinavian countries.*

**Keywords:** migration, immigration policies, integration, Scandinavia.

*Матеріал надійшов 20.05.2015*

УДК 316.346.2:343.54(477)

*Марценюк Т. О., Костюченко Т. С., Волосевич І. В.*

## ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ: ОБІЗНАНІСТЬ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ І ДОСВІД ДИСКРИМІНАЦІЇ

*У статті викладено результати всеукраїнського опитування про знання гендерного антидискримінаційного законодавства в розрізі соціально-демографічних ознак, а саме: за статтю, віком, рівнем освіти, регіоном проживання, типом населеного пункту. Здійснено огляд міжнародного і національного законодавства стосовно забезпечення гендерної рівності та попередження насильства в сім'ї і торгівлі людьми. Проаналізовано досвід та обізнаність про випадки гендерного насильства.*

**Ключові слова:** гендерна рівність, насильство у сім'ї, торгівля людьми, законодавство, українське суспільство.

Протягом останніх десятиліть в українському суспільстві відбуваються суттєві зміни щодо осмислення та легітимації гендерних відносин і запровадження інституційного механізму забезпечення гендерної рівності. Успішне впровадження і регулювання гендерних відносин

у суспільстві передбачає утвердження цінності гендерної рівності як у суспільстві загалом, так і різних його інституціях зокрема. Це, насамперед, недопущення гендерної дискримінації, забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень (передовсім, на ринку праці та у сфері політики), забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків щодо поєднання професійних і сімейних обов'язків, унеможливлення проявів гендерного насильства (зокрема, насильства в сім'ї та торгівлі людьми).

Україна ратифікувала основні міжнародні документи стосовно забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок: Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Цілі розвитку тисячоліття ООН, визначивши для себе забезпечення гендерної рівності як важливу складову подальшого розвитку та як один з пріоритетів державної політики. Демократичне суспільство повинно надавати жінкам і чоловікам рівні можливості брати участь в усіх сферах життя. Гендерна дискримінація в будь-якій соціальній сфері (як публічній, так і приватній) та в будь-якому інституті (від сім'ї до політики) є важливим питанням, яке в демократичному суспільстві має вирішуватися на державному рівні.

На національному рівні гендерна рівність гарантована, передусім, Конституцією України, Кодексом законів про працю України, а також окремим Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005), Державною програмою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року. Окрім того, ще один важливий аспект забезпечення гендерної рівності стосується попередження насильства в сім'ї та торгівлі людьми. Україна прийняла окреме законодавство з цього приводу: Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (2001), Закон України «Про протидію торгівлі людьми» (2011).

Питання забезпечення гендерної рівності, попередження насильства в сім'ї та торгівлі людьми реалізувалися в низці міжнародних проектів і національних програм. Зокрема, у рамках проекту Європейського Союзу «Права жінок та дітей в Україні – комунікаційний компонент» у 2010–2012 рр. було проведено десятки інформаційних кампаній, громадських акцій та освітніх заходів, аби змінити гендерні стереотипи та підвищити рівень обізнаності суспільства щодо подолання насильства в сім'ї та сприяння гендерній рівності.

Питанням гендерної рівності було приділено чимало уваги в Програмі рівних можливостей та прав жінок в Україні, спільному проекті Європейського Союзу та Програми розвитку ООН<sup>1</sup>. Також у поширенні інформації про забезпечення прав жінок і протидії гендерному насильству слід завдячувати низці неурядових організацій, зокрема Міжнародному жіночому правозахисному центру «Ла Страда Україна»<sup>2</sup>.

Запровадження відповідного законодавства та організація медійних кампаній дають підстави стверджувати, що українське суспільство хоча б певним чином повинне бути обізнаним із правами жінок і чоловіків у різних сферах суспільного життя, а також із попередженням різних форм гендерного насильства. Таким чином, мета статті полягала у з'ясуванні рівня обізнаності населення України про законодавство стосовно забезпечення гендерної рівності (права жінок на ринку праці та в публічній сфері, попередження насильства в сім'ї та торгівлі людьми).

Емпіричний матеріал статті – опитування громадської думки, яке проводилося в червні 2014 р. ІП «ГФК Юкрейн» на замовлення Фонду народонаселення ООН. Опитування здійснювалося за загальнонаціональною вибіркою обсягом у 1000 респондентів із квотним відбором на останньому етапі. Вибірка репрезентативна для населення України (без урахування АР Крим) старше 16 років за статтю, віком, регіоном проживання і розміром населеного пункту.

На початку статті здійснено огляд міжнародного і національного законодавства стосовно забезпечення гендерної рівності та попередження гендерного насильства. Далі з'ясовано результати попередніх досліджень із питань обізнаності населення України з відповідним законодавством. Окрім того, з метою порівняння використано результати дослідження «Думки і погляди населення» («Омнібус») Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) за квітень 2007 р. (n = 2009). Потім опрацьовано емпіричний матеріал стосовно знання законодавства українцями і українками залежно від статі, віку, регіону проживання, типу населеного пункту, рівня освіти. Наостанок визначено досвід насильства серед жінок і обізнаність про випадки насильства. Також запропоновано певні рекомендації з приводу зміни наявної ситуації. Зазначено про важливість постійного моніторингу знань про гендерне антидискримінаційне законодавство.

<sup>1</sup> Детальніше про Програму та її результати: <http://gender.org.ua>.

<sup>2</sup> Детальніше про організацію: <http://www.la-strada.org.ua>.

### Міжнародне і національне законодавство стосовно забезпечення гендерної рівності та протидії гендерному насильству

Україна ратифікувала основні міжнародні документи стосовно забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок, визначивши для себе забезпечення гендерної рівності як важливу складову подальшого розвитку та як один з пріоритетів державної політики. Долучившись до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) ще у 1980 р. [5], Україна зобов'язана періодично звітувати про її виконання, що робить у вигляді Державних і Альтернативних звітів.

Державний та Альтернативні звіти про виконання в Україні Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок свідчать про те, що питання забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок в Україні є суперечливими. З одного боку, в Україні «зроблені реальні кроки для створення механізму забезпечення прав і свобод жінок згідно із загальними міжнародними нормами забезпечення прав людини» [3, с. 18]. З другого боку, «в країні ще не відбулася зміна ідеології відносно проблеми становища статей у суспільстві відповідно до світових тенденцій розвитку даного питання» [3, с. 18].

Серед інших міжнародних законів, які регулюють питання гендерної дискримінації та насильства стосовно жінок (окрім Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок), є такі: Загальна декларація прав людини (1948), Конвенція про заборону торгівлі людьми та експлуатації проституції третіми особами (1949), Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини (1950), Додаткова конвенція про заборону рабства, работоргівлі, а також аналогічних рабству інститутів і практики (1956), Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок (1993), Протокол про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дівчатами, і покарання за неї (2000) та ін. На Саміті Тисячоліття ООН у 2000 р. Україна приєдналася до Цілей розвитку тисячоліття, одна з яких – це забезпечення гендерної рівності.

Конституція України у ст. 24 гарантує громадянам рівні конституційні права і свободи: «не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [6]. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується «наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у праці та

винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці...» [6]. У Кодексі законів про працю України у ст. 2-1 держава «забезпечує рівність трудових прав усіх громадян незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної приналежності, статі, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин» [4].

В Україні прийнято окремі законодавчі акти щодо забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок, зокрема, це Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005) [9] та Державна програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2016 року [10].

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» містить визначення таких понять, як рівні права та рівні можливості жінок і чоловіків, дискримінація за ознакою статі, позитивні дії, сексуальні домагання тощо. Як зазначено в ст. 3, «державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на: утвердження гендерної рівності; недопущення дискримінації за ознакою статі; застосування позитивних дій; забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень; забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків...» [9]. Окрім того, у Законі (ст. 6) зазначено, що «дискримінація за ознакою статі забороняється», та прописано, що не вважається дискримінацією за ознакою статі (спеціальний захист жінок під час вагітності, пологів та грудного вигодовування дитини; обов'язкова строкова військова служба для чоловіків, передбачена законом; різниця в пенсійному віці для жінок і чоловіків, передбачена законом; особливі вимоги щодо охорони праці жінок і чоловіків, пов'язані з охороною їх репродуктивного здоров'я; позитивні дії) [9].

Під гендерним насильством (gender-based violence) мається на увазі насильство проти жінок. У цій статті розглядаються такі його форми, як насильство в сім'ї (або домашнє насильство) та торгівля людьми (зокрема, секс-торгівля). Відповідно до результатів соціологічного дослідження «Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві» (2006) найпоширенішим видом насилля було названо насильство в сім'ї з боку партнера по шлюбу [15]. Причому жінки зазнають його в чотири рази частіше від чоловіків. Тому в Україні ще понад десять років тому почали вживати заходи для допомоги жертвам насилля та попередження цього явища.

У листопаді 2001 р. Верховна Рада України ухвалила перший на теренах СНД Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» [13]. На офіційному рівні було визнано як факт існування в суспільстві явища насильства в сім'ї, так і необхідність його профілактики. Пізніше на виконання цього закону було ухвалено інші нормативно-правові акти, спрямовані на формування засад для надання допомоги потерпілим, розподілу та регламентації повноважень органів державної влади, а також механізмів їх взаємодії. У 2010 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України затверджено план заходів з проведення Національної кампанії «Стоп насильству!» на період до 2015 р. [12]. Разом з тим в Україні досі не ратифіковано Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству (Стамбульська конвенція, 2011) [1, с. 3].

Чимало зроблено на державному рівні стосовно протидії торгівлі людьми, зокрема за підтримки Міжнародної організації з міграції (МОМ)<sup>3</sup> (Представництва в Україні). У 2011 р. було прийнято Закон України «Про протидію торгівлі людьми» [14], а у 2012 р. затверджено Державну цільову соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2015 року [11]. «Ла Страда Україна» провадить Національну гарячу лінію з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації. МОМ підтримує окрему Національну довідкову безкоштовну лінію з питань міграції та протидії торгівлі людьми<sup>4</sup>.

інституційного механізму забезпечення гендерної рівності [7, с. 30]. Тому доцільно вивчати ставлення і знання українського суспільства стосовно певної соціальної проблематики, зокрема, питань забезпечення гендерної рівності та попередження гендерного насильства.

У Національному огляді виконання Пекінської декларації та Платформи дій (1995 р.) та заключних документів Двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (2000 р.) у контексті двадцятої річниці четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок та ухвалення Пекінської декларації та Платформи дій у 2015 р. серед основних проблем у сфері забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок і чоловіків зазначено про недостатню правову обізнаність громадян із питань гендерної дискримінації [2, с. 9]. Окрім того, часто громадяни і громадянки не можуть діагностувати прояви гендерної дискримінації в сімейному житті (зокрема випадки насильства), на роботі та в суспільстві.

Очікується, що держава, яка прийняла важливий законодавчий акт стосовно регулювання гендерних відносин в Україні, належним чином поінформує про його значущість і важливість громадян і громадянок країни. У квітні 2007 р., через півтора року після того, як цей Закон набув чинності, результати загальнонаціонального репрезентативного опитування громадської думки свідчать про те, що українське суспільство мало обізнане зі змістом, а також самим фактом існування

Таблиця 1. Обізнаність із Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», %

	Загалом	Чоловіки	Жінки
Нічого не чув/не чула про такий закон	60,7	59,0	62,2
Чув/чула про такий закон, але змісту його не знаю	30,4	31,7	29,4
Знаю зміст цього закону	5,2	6,5	4,2
Не знаю/важко відповісти	1,8	1,6	2,0
Немає відповіді	1,9	1,3	2,3
Загалом	100	100	100

Джерело: Дослідження «Думки і погляди населення» («Омнібус») Київського міжнародного інституту соціології, квітень 2007 р. (n = 2009).

### Попередні дослідження стосовно обізнаності з гендерними питаннями

Постійні опитування громадської думки виступають основою для вироблення відповідної гендерної політики, а також засобом для її подальшого моніторингу. Гендерні дослідження (зокрема й опитування громадської думки про обізнаність із питаннями забезпечення гендерної рівності) є невід'ємною складовою

Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (див. табл. 1).

Більшість респондентів і респонденток (близько 60 %) нічого не чули про такий закон. Трохи менше третини (30 %) чули про цей закон, але змісту не знають. І лише 5 % респондентів обізнані зі змістом Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Опитування громадської думки, проведені у 2011 р. в рамках дослідження «Гендерний портрет Криму», продемонстрували подібний результат. Загалом респонденти мало обізнані із Законом «Про забезпечення рівних прав

<sup>3</sup> Офіційна онлайн-сторінка: <http://iom.org.ua>.

<sup>4</sup> <http://www.migrantinfo.org.ua>.

та можливостей жінок і чоловіків». Власне, про цей закон нічого не чули 66 % опитаних, 30 % чули, але не знають змісту, і тільки 2,6 % зазначають, що знають зміст закону [16, с. 67]. Це свідчить про досить низьку правову грамотність із гендерних питань.

Так само важливим є питання вивчення досвіду дискримінації, аби перевірити дієвість механізмів забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Зазвичай подібна інформація подається в міжнародних правозахисних звітах відповідних органів влади (як-от Уповноваженого Президента України з прав людини) чи правозахисних організацій (наприклад, щорічний звіт стосовно становища з правами людини, підготовлений Українською Гельсінською спілкою з прав людини<sup>5</sup>). Натомість також доцільно здійснювати постійний моніторинг громадської думки з приводу дискримінаційного досвіду.

#### **Опитування стосовно обізнаності з антидискримінаційним законодавством та про досвід гендерного насильства: методологічні засади**

Опитування було проведене на замовлення Фонду народонаселення ООН на базі регулярного Омнібусу ІІІ «ГФК Юкрейн»<sup>6</sup> за квотною маршрутною вибіркою обсягом у 1000 респондентів, з квотами за областю, розміром населеного пункту, віком та статтю респондента. Вибірка є репрезентативна для населення України старше 16 років за статтю, віком, регіоном проживання та розміром населеного пункту. Метод опитування – особисте інтерв'ю вдома у респондентів. Максимальна похибка вибірки становить 3,1 % (без урахування дизайн-ефекту) (для показників зі значенням від 45 %).

Запитання було структуровано у два тематичні блоки анкети:

1) стосовно обізнаності про національне та міжнародне законодавство, яке стосується питань *забезпечення гендерної рівності на ринку праці* (рівна оплата праці; створення жінкам і чоловікам умов для поєднання сімейних обов'язків із виховання дітей та професійних обов'язків; заборона сексуальних домагань на робочому місці; гарантування жінкам можливостей нарівні з чоловіками бути представленими в органах державної влади, в політичних партіях, у бізнесі); *заборони насильства в сім'ї* (економічного<sup>7</sup>, фізичного, сек-

суального<sup>8</sup>, психологічного<sup>9</sup>); *заборони торгівлі людьми* (зокрема, сексуальної або трудової експлуатації жінок, у тому числі з використанням обману або шантажу); *заборони експлуатації проституції* жінок третьою особою (сутенером, чоловіком тощо) навіть за згоди самих жінок;

2) щодо особистого досвіду та обізнаності про випадки *гендерної дискримінації* (на ринку праці), *насильства в сім'ї* (економічного, фізичного, сексуального, психологічного), *торгівлі людьми* та *експлуатації проституції* жінок третьою особою.

Відповіді на ці запитання анкети було проаналізовано як загалом, так і за соціально-демографічними характеристиками: статтю, віком, рівнем освіти, регіоном проживання і типом населеного пункту. Розподіл за регіонами та областями такий: Київ, Північ – Житомирська, Київська, Чернігівська, Сумська; Захід – Волинська, Рівненська, Тернопільська, Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька; Центр – Хмельницька, Вінницька, Черкаська, Кіровоградська, Дніпропетровська, Полтавська; Південь – Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька; Схід – Харківська, Луганська, Донецька.

Польовий етап тривав з 2 до 15 червня 2014 р. Для аналізу даних вибірку було зважено таким чином, щоб статево-віковий розподіл респондентів відповідав даним Державної служби статистики України станом на 1 січня 2013 р.

#### **Знання українського і міжнародного законодавства щодо рівних прав і можливостей та заборони насильства**

Як зазначено в таблиці 2, закони, які забороняють різні форми насильства в сім'ї стосовно жінок, знають загалом краще, ніж закони, які покликані покращити становище жінок на ринку праці та представленість у політиці. Близько половини опитаних знають про ті українські закони, які *забороняють торгівлю людьми*, зокрема сексуальну або трудову експлуатацію жінок (45 %). На другому місці за рівнем знання – ті українські закони, які *забороняють експлуатацію проституції жінок третьою особою*, навіть за згоди самих жінок (40 %). Хоча близько третини респондентів не знають про існування цих законів.

насильницьке привласнення доходів або майна, насильницьке позбавлення їжі, одягу, ліків, контроль усіх витрат, якщо цього не потребує виживання.

<sup>8</sup> У тому числі і насильницький примус до сексу між подружжям або партнерами.

<sup>9</sup> Це регулярні приниження, образи, погрози, шантаж, постійний контроль, заборона спілкування з іншими та ізоляція, погрози самогубством, ігнорування іншої людини.

<sup>5</sup> <http://helsinki.org.ua>.

<sup>6</sup> Повний звіт із результатами опитування див. [8].

<sup>7</sup> Це заборона або обмеження можливостей працювати, вчитися, робити кар'єру, знищення або пошкодження майна,

Стосовно насильства в сім'ї, то більше третини респондентів знають про існування українських законів, що забороняють фізичне та сексуальне насильство в сім'ї стосовно жінок (39 % та 36 % відповідно), гірше знають про закони, які забороняють психологічне та економічне насильство в сім'ї (29 % та 23 %). Справді, ці дві останні форми насильства в сім'ї складніше визначити (ніж, наприклад, фізичне насильство) і далеко не всі українці до них чутливі та здатні визначити, що стосовно них чиниться відповідне насильство.

Обізнаність із законами стосовно забезпечення рівних прав і можливостей на ринку праці України є меншою. Так, лише кожен четвертий (а в окремих випадках – кожен п'ятий) респондент знає закони, які гарантують жінкам можливість бути представленими в політичних партіях, в органах державної влади та в бізнесі нарівні з чоловіками. Третині опитаних відомі українські

закони, які забороняють сексуальні домагання на робочому місці. Причому навіть ще більше респондентів (42 %) знають про існування відповідного міжнародного законодавства.

Лише 22 % опитаних знають про наявність в Україні законів, що зобов'язують працедавця створювати жінкам і чоловікам умови для поєднання сімейних обов'язків із виховання дітей та професійних обов'язків. Найгірше опитані знають про існування українських законів, які забороняють пропонувати роботу тільки людям певної статі чи встановлювати нижчу оплату праці жінок у порівнянні з чоловіками при виконанні однакової роботи. Тобто найменше респонденти обізнані з існуванням уже згаданого Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», який містить окремі статті (як-от стаття 17) про гендерну рівність на ринку праці.

Таблиця 2. Знання про існування законів стосовно гендерної рівності та заборони насильства стосовно жінок, %

	Є такі українські закони	Є такі міжнародні закони	Таких законів немає	Не знаю / Важко сказати
Забороняють торгівлю людьми, зокрема сексуальну або трудову експлуатацію жінок, у тому числі з використанням обману або шантажу	44	45	6	60
Забороняють експлуатацію проституції жінок третьою особою (сутенером, чоловіком тощо) навіть за згоди самих жінок	40	41	6	55
Забороняють фізичне насильство в сім'ї стосовно жінок	39	39	7	52
Забороняють сексуальне насильство в сім'ї стосовно жінок	36	39	8	52
Забороняють сексуальні домагання на робочому місці стосовно жінок (включно з непристойними висловлюваннями та дотиками)	33	42	7	35
Забороняють психологічне насильство в сім'ї стосовно жінок	29	35	9	56
Гарантують жінкам можливість бути представленими в політичних партіях нарівні з чоловіками	24	25	11	61
Гарантують жінкам можливість бути представленими в органах державної влади нарівні з чоловіками	24	24	12	44
Забороняють економічне насильство в сім'ї стосовно жінок	23	29	10	39
Зобов'язують працедавця створювати жінкам і чоловікам умови для поєднання сімейних обов'язків із виховання дітей та професійних обов'язків (наприклад, дозволяти працювати за гнучким графіком)	22	20	12	39
Гарантують жінкам можливість бути представленими в бізнесі нарівні з чоловіками	20	22	12	40
Забороняють пропонувати роботу тільки людям певної статі (крім специфічної роботи, яку фізично можуть виконувати тільки люди певної статі), висувати вимоги, що віддають перевагу людям певної статі	15	19	13	53
Забороняють нижчу оплату праці жінок у порівнянні з чоловіками при виконанні однакової роботи	14	16	17	38

Примітка. Вся вибірка, N = 1000.

Рівень знання міжнародних законів виявився найвищим щодо законів, які забороняють торгівлю людьми, зокрема сексуальну або трудову експлуатацію жінок (45 %), сексуальні домагання на робочому місці (42 %) та експлуатацію проституції жінок третьою особою (41 %). Від 29 % до 39 % опитаних знають про міжнародні закони, які забороняють різні форми насильства в сім'ї. Причому у випадку психологічного та економічного насильства значущо більше опитаних знають про міжнародні закони, ніж про українські (психологічне – 35 % на противагу 29 %, економічне – 29 % на противагу 23 %).

вибірці незначуща. Водночас респонденти з початковою/базовою середньою освітою є менш інформованими про існування в Україні більшості відповідних законів, аніж респонденти з вищими ступенями освіти.

Рівень поінформованості про законодавство залежно від регіону проживання також різниться. Найбільш поінформованими щодо існування українських законів (як антидискримінаційних, так і пов'язаних з насильством) є мешканці Півночі України, на другому місці – мешканці Києва, на третьому – мешканці Заходу та Півдня, і найменш поінформованими є мешканці Центру та Сходу. Як видно з таб-

Таблиця 3. Розподіл за рівнем освіти знання про існування законів стосовно заборони різних форм насильства в сім'ї, %

Закони	Освіта	Є такі українські закони	Є такі міжнародні закони
Забороняють фізичне насильство в сім'ї стосовно жінок	Початкова/Базова середня	29**	21
	Повна загальна середня	36	38
	Незакінчена вища	43	41
	Вища освіта	41	41
	Вся вибірка	39	39
Забороняють сексуальне насильство в сім'ї стосовно жінок	Початкова/Базова середня	26***	24
	Повна загальна середня	35	40
	Незакінчена вища	40	40
	Вища освіта	38	41
	Вся вибірка	36	39
Забороняють психологічне насильство в сім'ї стосовно жінок	Початкова/Базова середня	20***	21
	Повна загальна середня	28	34
	Незакінчена вища	32	36
	Вища освіта	33	38
	Вся вибірка	29	35

\* Різниця є статистично значущою на рівні 0,95.

\*\*\* Різниця є статистично значущою на рівні 0,99.

Примітка. Вся вибірка, N = 1000; початкова/базова середня освіта, N = 105; повна загальна середня освіта, N = 341; незакінчена вища освіта, N = 239; вища освіта, N = 272.

Різниця в рівні обізнаності про закони між жінками і чоловіками є статистично значущою тільки у випадку знання українських законів, що гарантують жінкам можливість бути представленими в політичних партіях нарівні з чоловіками: про такі закони знають 27 % жінок і 21 % чоловіків. Найбільш обізнаною з існуванням низки українських законів (як пов'язаних з насильством, так і антидискримінаційних) є вікова група 30–39 років, а найменш обізнаною – вікова група старше 60 років.

У таблиці 3 представлено результати порівняння поінформованості про існування законів стосовно заборони різних форм насильства в сім'ї залежно від рівня освіти респондентів. Різниця в рівні знання про існування українських законів серед респондентів із вищою освітою в порівнянні з розподілом загалом по

лиці 4, більше половини мешканців Західного регіону України (51 %) і 69 % – Північного знають про існування українських законів, які забороняють торгівлю людьми.

Різниця в рівні знання законодавства також наявна між жителями різних типів населених пунктів. Основною тенденцією є те, що значно більше жителів сіл, ніж жителів міст, знають українські закони, які забороняють фізичне, психологічне, економічне та сексуальне насильство в сім'ї стосовно жінок. Крім того, у маленьких містах із кількістю населення до 50 тис. жителів населення значно краще обізнане про закони, що забороняють сексуальне насильство в сім'ї та сексуальні домагання на робочому місці, та закони, які гарантують жінкам можливість бути представленими в політичних партіях, державній владі та бізнесі.

**Таблиця 4. Розподіл за регіонами України знання про існування законів стосовно заборони торгівлі людьми та експлуатації проституції жінок третьою особою, %**

Закони	Регіон	Є такі українські закони	Є такі міжнародні закони
Забороняють торгівлю людьми, зокрема сексуальну або трудову експлуатацію жінок, у тому числі з використанням обману або шантажу	Київ	38	34
	Північ	69***	63***
	Захід	51	54**
	Центр	36**	38**
	Південь	43	39
	Схід	33***	38**
	Вся вибірка	44	45
Забороняють експлуатацію проституції жінок третьою особою (сутенером, чоловіком тощо) навіть за згоди самих жінок	Київ	35	41
	Північ	60***	58***
	Захід	41	59***
	Центр	34	28
	Південь	55***	37
	Схід	27***	32***
	Вся вибірка	40	41

\*\* Різниця є статистично значущою на рівні 0,95.

\*\*\* Різниця є статистично значущою на рівні 0,99.

*Примітка.* Вся вибірка, N = 1000; Київ, N = 66; Північ, N = 121; Захід, N = 209; Центр, N = 232; Південь, N = 149; Схід, N = 223.

Можливим поясненням щодо рівня поінформованості щодо законів серед жителів сіл та невеликих міст є те, що інформаційні кампанії про попередження насильства в сім'ї, які щорічно проводяться в Україні останнім часом, більш результативно впроваджувалися в місцевих громадах, локальних спільнотах, ніж у великих містах. Це свідчить про те, що ефективнішою є просвітницька робота на локальному рівні – у місцевих громадах, ніж у великих національних масштабах.

### Досвід гендерної дискримінації та гендерного насильства

Як видно з таблиці 5, загалом лише незначний відсоток опитаних зазначили про особистий досвід гендерної дискримінації на ринку праці. Жінки частіше від чоловіків зіштовхувалися з проблемами дискримінації на ринку праці, а також чули про відповідні проблеми. Наприклад, 4 % жінок (на противагу 2 % чоловіків) зазначили про те, що стикалися з нижчою оплатою своєї праці в порівнянні з чоловіками при виконанні однакової роботи<sup>10</sup>. Найпоширенішою формою гендерної дискримінації виявилася відмова працедавця створювати жінкам і чоловікам умови для поєднання сімейних обов'язків із виховання дітей та професійних

обов'язків, тобто невиконання статті 17 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [9]. Також жінки частіше, ніж чоловіки, чули про ті чи інші форми дискримінації на ринку праці України.

Натомість найменшою мірою жінки обирали відповідь стосовно недостатньої представленості чи то в бізнесі, чи в державних органах влади і в політичних партіях. Таку тенденцію доцільно пояснити загалом низьким рівнем представництва жінок у політиці та бізнесі на рівні прийняття рішень (топ-менеджмент компаній, органи влади національного рівня), тобто явищем *вертикальної гендерної сегрегації*.

У дійсності рівень досвіду дискримінації може бути суттєво вищим через табування тематики, нездатність респондентів розпізнавати дискримінацію (про це свідчить те, що про існування жодного антидискримінаційного закону із запропонованого переліку в Україні не знає і половина українців).

Як зазначено в таблиці 6, про випадки різних форм гендерного насильства серед найближчого кола друзів і родичів зауважили від 2 % до 17 % опитаних: найчастіше згадували фізичне (17 %) та психологічне насильство (15 %). Зізнання в досвіді інших типів насильства в сім'ї – економічному та сексуальному – менш поширені, можливо, вони менше розпізнаються респондентками як форми насильства. Саме образливі слова та побої найчастіше ідентифікують як насильство, адже переважно на ці форми насильства був акцент у вітчизняній соціальній рекламі.

<sup>10</sup> Різниця є статистично значущою на рівні 0,9, а якщо порівняти особистий досвід опитаних і досвід їхніх родичів/друзів, то різниця ще більш помітна: 12,6 % серед жінок та 8,3 % серед чоловіків стикалися з таким проявом гендерної дискримінації, як нижча оплата праці жінок при виконанні однакової роботи.



Таблиця 5. Досвід та обізнаність про випадки гендерної дискримінації на ринку праці України, %

	Особисто стикалися		Стикалися Ваші родичі/близькі друзі/знайомі		Чули, що таке було в Україні		Не стикалися з такими фактами	
	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч
Нижча оплата праці жінок у порівнянні з чоловіками при виконанні однакової роботи	4,0	2,2	8,6	6,1	25,6	20,9	62,5***	71,0***
Вакансії тільки для людей певної статі (крім специфічної роботи, яку фізично можуть виконувати тільки люди певної статі), висунення працедавцями вимог, що дають переваги людям певної статі)	2,2	1,3	8,2	6,3	26,5**	20,9**	63,1***	71,6***
Відмова працедавця створювати жінкам і чоловікам умови для поєднання сімейних обов'язків із виховання дітей та професійних обов'язків (наприклад, відмова в роботі за гнучким графіком)	2,6	1,2	11,9	11,5	26,6***	19,1***	59,6***	68,2***
Недостатня представленість жінок у політичних партіях у порівнянні з чоловіками	0,5	0,8	1,0	1,2	22,5	19,2	76,3	78,8
Недостатня представленість жінок в органах державної влади в порівнянні з чоловіками	0,5	0,5	1,3***	4,1***	25,3***	17,8***	72,9	77,5
Недостатня представленість жінок у бізнесі в порівнянні з чоловіками	0,3	1,0	2,1	2,9	23,8	15,4	73,8**	80,9**

\*\* Різниця є статистично значущою на рівні 0,95. \*\*\* Різниця є статистично значущою на рівні 0,99.

Примітка. Вся вибірка, N = 1000; жінки, N = 547; чоловіки, N = 453.

Таблиця 6. Досвід та обізнаність про випадки гендерного насильства в Україні, %

	Особисто <sup>11</sup> стикалися		Стикалися Ваші родичі/близькі друзі/знайомі		Чули, що таке було в Україні		Не стикалися з такими фактами	
	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч
Торгівля людьми, зокрема сексуальна або трудова експлуатація жінок, у тому числі з використанням обману або шантажу	1,0	0	1,8	1,6	54,8	50,3	44,2	48,3
Психологічне насильство в сім'ї стосовно жінок	2,9	0	15,0***	9,2***	49,2**	43,1**	38,4***	49,2***
Сексуальне насильство в сім'ї стосовно жінок	0,6	0	3,9	4,2	46,9	44,1	49,8	52,5
Сексуальні домагання на робочому місці стосовно жінок	0,3	0	7,3***	2,8***	46,5	43,0	47,8**	54,4**
Фізичне насильство в сім'ї стосовно жінок	2,2	0	16,8	13,4	47,3	46,1	38,1	42,9
Економічне насильство в сім'ї стосовно жінок	1,1	0	9,5	8,6	40,8**	34,7**	51,5**	58,7**
Експлуатація проституції жінок третьою особою (сутенером, чоловіком тощо) навіть за згоди самих жінок	0,3	0	0,9	1,1	49,4	48,1	50,1	51,0

\*\* Різниця є статистично значущою на рівні 0,95. \*\*\* Різниця є статистично значущою на рівні 0,99.

Примітка. Вся вибірка, N = 1000; жінки, N = 547; чоловіки, N = 453.

<sup>11</sup> Цей варіант відповіді зачитувався тільки жінкам.

На перший погляд, низький рівень особистого досвіду гендерного насильства (від 0,3 % до 2,9 %) усе ж таки спонукає замислитися про чинники цієї соціальної проблеми, адже навіть одиничні випадки гендерного насильства потребують уваги з боку суспільства. Так, п'ять із 547 опитаних жінок зазначили, що особисто стикалися з явищем торгівлі людьми. Три жінки (із 547 опитаних) зізналися, що стикалися із сексуальним насильством у сім'ї (у тому числі і насильницьким примусом до сексу між подружжям або партнерами); дві жінки – з експлуатацією проституції жінок третьою особою (сутенором, чоловіком тощо); дві жінки – із сексуальними домаганнями на робочому місці (включно з непристойними висловлюваннями та дотиками); дванадцять жінок – із фізичним насильством у сім'ї; шість – з економічним насильством.

Жінки значущо частіше зіштовхувалися з фізичним та психологічним насильством, а також із сексуальними домаганнями на робочому місці й частіше чули про відповідні проблеми.

Загалом варто зазначити, що для оцінки рівня поширеності як особистого досвіду потерпілих від трудової чи сексуальної експлуатації, так і різних форм домашнього насильства, більш доцільним є проведення окремого спеціального дослідження з використанням анкети для самозаповнення (шляхом вкидання анкет з питаннями щодо досвіду насильства без контактів респонденток у скриньки).

### Висновки та рекомендації

Рівень обізнаності з українськими законами стосовно забезпечення гендерної рівності та протидії гендерному насиллю серед дорослого населення порівняно невисокий і становить від 14 % до 44 %, рівень обізнаності про міжнародні закони – від 16 % до 45 %.

Загалом українці та українки знають краще закони про протидію насильству, ніж антидискримінаційні гендерні закони. Найбільше обізнані із законами щодо протидії торгівлі людьми, а найменше – про існування законів, що забороняють пропонувати роботу тільки людям певної статі, висувати вимоги, що дають переваги людям певної статі, та тих, що забороняють нижчу оплату праці жінок у порівнянні з чоловіками при виконанні однакової роботи.

Що стосується поширеності випадків дискримінації, то від 2 % до 14 % опитаних зіштовхувалися з цим особисто або знають, що зіштовхувалися їхні друзі чи родичі. Про

випадки різних форм домашнього насильства серед найближчого кола друзів і родичів зауважили від 4 % до 17 % опитаних – найчастіше згадували фізичне (17 %) та психологічне насильство (15 %).

Краща обізнаність про випадки насильства та вища поінформованість про українські закони, які регулюють цю сферу, у порівнянні з поінформованістю про гендерну дискримінацію на ринку праці дають підстави припускати, що вищий рівень поінформованості про існування певних законів сприяє кращому усвідомленню існування проблеми, і навпаки.

Наприклад, знання про «гендерний розрив» (gender gap) у рівні заробітної плати жінок у порівнянні з чоловіками за виконання подібної роботи та за подібну кваліфікацію разом зі знанням про існування законодавчих актів, які регулюють цю сферу життя, могли би заохотити передовсім жінок до аргументованого відстоювання своїх трудових прав, стати підґрунтям для низового активізму в цій сфері.

Напрямами подальшої інформаційної роботи можуть стати ті аспекти гендерного законодавства, які гарантують можливість жінкам мати доступ до владних позицій, бути представленими в органах влади, політичних партіях та бізнесі нарівні з чоловіками та які забезпечують рівність у сфері зайнятості (заборона нижчої оплати праці жінок у порівнянні з чоловіками при виконанні однакової роботи, пропонування роботи тільки людям певної статі, зобов'язання працедавця створювати жінкам і чоловікам умови для поєднання сімейних і професійних обов'язків тощо).

Також при подальшій роботі щодо поінформованості населення слід звернути увагу на нижчий рівень знань стосовно власних прав серед мешканців Центру та Сходу. У середньостроковій перспективі для збільшення поінформованості молоді про закони доцільно або включити в програму середньої школи окремий курс про права людини, в рамках якого вивчати трудові права і, зокрема, питання попередження насильства в сім'ї та торгівлі людьми; або ретельніше ознайомлювати дітей з їхніми правами протягом вивчення шкільного предмета «Правознавство».

Для ключових агентів, які так чи інакше залучені до законодавчої діяльності, впливають на впровадження політики гендерної рівності в Україні та на рівень поінформованості населення про наявність тих чи інших законів, доцільно виокремити такі рекомендації: Уповноваженій Верховної Ради України з прав людини

слід привертати більшу увагу інформуванню громадян стосовно питань забезпечення прав людини у сфері подолання гендерної нерівності загалом і насильства в сім'ї зокрема.

Міністерству соціальної політики України слід залучити більше фахівців для роботи з питаннями гендерної рівності, аби краще інформувати громадськість про ці питання; зокрема, доцільно використовувати експертну базу, яка сформувалася за останні десять років в Україні. Міністерству внутрішніх справ України доцільно запровадити здійснення на постійній основі навчання (як на рівні вищої освіти, так і підвищення кваліфікації) правоохоронців стосовно питань попередження насильства в сім'ї. Правоохоронці

також повинні сприяти поширенню інформації про попередження насильства в сім'ї.

Міністерству освіти і науки України можна було б запровадити в шкільну програму обов'язковий курс стосовно прав людини, в який включити питання гендерної рівності та подолання насильства в сім'ї.

З метою здійснення більш активного впливу «знизу» на органи влади, жіночим, правозахисним та іншим організаціям слід об'єднатися задля спільної мети – подолання гендерної нерівності та насильства в сім'ї. Також слід активніше налагоджувати зв'язок із ЗМІ задля ефективного висвітлення своїх напрацювань; здійснювати спільні інформаційні кампанії.

#### Список літератури

1. Галустян Ю. М. Функціонування національного механізму реалізації гендерної політики: Аналітичний звіт за результатами проведення інтерв'ю з експертами у галузі гендерної політики [Електронний ресурс] / Ю. М. Галустян ; за підтримки Фонду народонаселення ООН в Україні. – К., 2014. – 20 с. – Режим доступу: [http://mlsp.kmu.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat\\_id=166710](http://mlsp.kmu.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=166710) (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
2. Гендерна політика та інституційні механізми її реалізації в Україні: Національний огляд виконання Україною Пекінської декларації та Платформи дій і заключних документів Двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН / [укл. М. Корюкалов ; за сприяння Програми ООН Жінки «Підсилення підзвітності у фінансуванні гендерної рівності. Партнерство ЄС і ООН з гендерної рівності» в Україні, Представництва Фонду Фрідріха Еберта в Україні та Українського жіночого фонду]. – К. : [б. в.], 2014. – 120 с.
3. Доклад о выполнении в Украине Конвенции ООН о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин / [руков. авт. кол. Л. Е. Леонтьева, А. В. Толстокурова]. – Харьков : Фолио, 2007. – 80 с.
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.71 № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [Електронний ресурс] / ООН, Конвенція, Міжнародний документ від 18.12.1979. – Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_207](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_207) (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
6. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
7. Марценюк Т. О. Гендерні дослідження як складова процесу регулювання гендерних відносин / Т. О. Марценюк // Гендерна парадигма освітнього простору. – 2014. – № 1. – С. 24–36.
8. Оцінка обізнаності про існування Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та дотичних до неї законів [Електронний ресурс] / Інна Волосевич, Тетяна Костюченко, Надія Комарова, Тамара Марценюк ; за підтримки Фонду народонаселення ООН в Україні. – К., 2014. – 28 с. – Режим доступу: <http://mlsp.kmu.gov.ua/document/166729/3.doc> (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
9. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
10. Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року : Постанова Кабінету міністрів України від 26 вересня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF> (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
11. Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 березня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/350-2012-%D0%BF> (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
12. Про затвердження плану заходів з проведення Національної кампанії «Стоп насильству!» на період до 2015 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.12.2010 р. № 2154-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2154-2010-%D1%80> (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
13. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15 листопада 2001 р. № 2789-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2789-14> (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
14. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 20 вересня 2011 р. № 3739-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3739-17> (дата звернення: 10.05.2015). – Назва з екрана.
15. Рівність заради демократії: інформаційний бюлетень з актуальних питань гендерних перетворень в Україні / [упоряд. текстів С. Губін]. – К. : Програма розвитку ООН в Україні, 2006. – 15 с.
16. Хуткий Д. Гендерний портрет Криму: виклики та перспективи : результати соціологічного дослідження / Дмитро Хуткий, Тамара Марценюк, Тетяна Бурейчак. – Запоріжжя : Друкарський світ, 2011. – 188 с.

*T. Martsenyuk, T. Kostiuchenko, I. Volosevych*

## **GENDER EQUALITY IMPLEMENTATION IN UKRAINE: FAMILIARITY OF LEGISLATION AND EXPERIENCE OF DISCRIMINATION**

*This article presents the results of a nationwide survey on knowledge of gender antidiscrimination laws in terms of socio-demographic characteristics such as gender, age, education level, region of residence, type of locality. International and national legislation on gender equality implementation and prevention of the domestic violence and human trafficking is overviewed. The experience and knowledge of cases of gender-based violence is analyzed.*

**Keywords:** gender equality, domestic violence, human trafficking, legislation, Ukrainian society.

*Матеріал надійшов 13.05.2015*

УДК 352.072.1:316.42

*Семигіна Т. В., Лиховид Д. О.*

## **ЯК ПЕРЕТВОРИТИ НАСЕЛЕННЯ НА СПІЛЬНОТУ? (СОЦІАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)**

*У статті розкрито концепції розвитку територіальної громади та проаналізовано різні моделі розвитку громади – як орієнтовані на місцеву владу або неурядові організації, так і такі, що розкривають внутрішній потенціал громади. Визначено соціальні технології, спрямовані на розвиток територіальної громади, що застосовуються в українській та зарубіжній практиці, а також умови їх впровадження.*

**Ключові слова:** громада, розвиток громади, соціальні технології розвитку громади.

*Актуальність дослідження.* У сучасному українському суспільному та науковому дискурсі широко обговорюються питання децентралізації. До складових процесів децентралізації, особливо її адміністративної форми, слід віднести розвиток місцевих територіальних громад і максимізацію залучення громадян до ухвалення місцевих рішень, а також до розв'язання місцевих проблем (на чому наголошують Ш. Арнстейн, Д. Вілцокс, Дж. Крецман, Дж. Макнайт, Р. Патнам, А. де Токвіль та ін.).

Актуалізація проблематики децентралізації зумовлює потребу в осмисленні теоретичних підходів до розвитку громад та відповідних соціальних практик, зокрема процесів, норм, правил та технологій самоорганізації локальних територіальних громад.

*Мета статті.* Ця стаття – на основі аналізу наукової літератури та вивчення матеріалів реалізації міжнародних проектів (підтримуваних ЄС, ПРООН, Міжнародною організацією міграції тощо), спрямованих на підтримку в Україні